

Nagy-tó: 2000. július 1-jén fotóztam a lelőhelyet, előtte nem volt ismert. A Nagy-tó völgye felé K-ÉK felől nyíló kisebb völgy két oldalán világos foltok láthatók a felvételeken. Ugyanitt a terepen a szántás színe kissé szürkésebb a környezeténél. A bejárás során (késő) középkori kerámiatöredékeket gyűjtöttem. A felvételeken a település két foltra látszik elkülönülni, a terepen viszont a leletek szóródása ezt nem igazolja, É-D irányban áthaladva több helyen is, folyamatosan jöttek elő a leletek.

Petőfi u.: A július 1-jei légi felderítés során találtam a lelőhelyet, az érett gabonában világosabb foltok régészeti lelőhelyre utaltak, kb. 150×150 m-es területen. A kisebb foltok közül kivált két nagyobb, hosszúkas nyom is. Szeptember 28-án végzett terepbejárásunk során a területen két foltban kő- és téglatöredékeket találtunk. Ezek közül a keletebbre, a Petőfi u. vonalában lévő ovális, a nagyjából sík terepből 30–40 cm-re kimagasló, kb. 10×20 m-es folt intenzívebb volt. Mivel a lelőhelyen számos késő középkori edénytöredéket találtunk, feltehetőleg középkori település és talán annak templomát sikerült azonosítanunk.

BERTÓK GÁBOR

88. Dány, Szentkirály

(Pest megye) Sza

2000. július 6-án Gódor András dányi polgármester bejelentése nyomán helyszíni szemlét tartottam a Dány községhez tartozó Szentkirályon, ami Dánytól DNy-ra, 6 km-re helyezkedik el félúton Dány és Isaszeg között, az országút mellett. Itt, az országúttal párhuzamosan kiépülő Andrassy úton (hrsz. 1942/5) építkeztek.

A leletek – szarmata kézzel formált fazék fenéktöredéke, fedő gombja, néhány szürke, korongolt edényoldal, egy kívül-belül barna festésű római tál fenéktöredéke és néhány állatcsont – a bejelentő kőművesek elbeszélése szerint a (most már csaknem kész) ház és melléképületek alapozásakor kerültek elő szétszórva a telek egész területén, a mai felszíntől kb. 80 cm mélyen. Ez alapján úgy tűnik, hogy a leletek nem köthetők objektumhoz, csak réteghez.

A topográfiai terepbejárások idején körülhatárolt lelőhelyek közül kettő is található a szóban forgó telek közvetlen szomszédságában. Mindkettő Pusztaszentkirály-Tápió-part néven szerepel: 5/10. és 5/11. lh. A Felső-Tápióra futó enyhén lejtő dombháton kerültek elő, hasonlóan az Andrassy úti lelőhelyhez. Mivel csak az 5/11. lelőhelyen találtak szarmata cserepet, valószínűnek tűnik, hogy az Andrassy úti lelőhely is ennek a nyúlványa.

Az építkezés területén még kisebb földmunkák várhatóak. Ezek megfigyelésének szükségességére levélben hívom fel a tulajdonos és az önkormányzat figyelmét.

A Drag. 37. formát utánzó római táltöredék alapján a lelet a 2–4. századra keltezhető.

KULCSÁR VALÉRIA

89. Decs, Ete

(Tolna megye) Kö

A mintegy 700×300 m kiterjedésű mezőváros intenzív terepbejárását 1997-ben kezdtük el, majd 1999-ben folytattuk. A lelőhely D-i részén halad az ún. decsi Szőlőhegyi út. 2000 márciusában az út É-i oldalán folytattuk a terepbejárást. Annak ellenére, hogy az egész terület szántás, a megfigyelési körülmények nem voltak azonosak. A lelőhely e nagyobbodik, É-i felén be tudtuk fejezni a munkát. A felszínen közepes sűrűségben fordultak elő edénytöredékek, kályhaszemtöredékek, néhány vastárgy, illetve bronz. Az egykori házak helyén elég sok az állatcsont is. A település legintenzívebb részein több kiszántott tűzhelyet, kemencét, kormos, paticsos foltot figyeltünk meg.

A költségeket a mezőváros kutatására kapott OTKA pályázati pénzből fedezzük. A 2000. évi költség kb. 80 000 Ft.

Az ősz folyamán a Szőlőhegyi úttól D-re lévő területet jártuk be. A vizenyős területből alig kiemelkedő dombot már a 19. század második felétől szántották, ezért itt nagyon nagy a pusztulás: itt már légi fotón sem látszanak objektumok; az edénytöredékek pedig igen apróra törtek. A talaj megfigyelésre alkalmas volt. Leletek csak az ártérből kiemelkedő dombháton fordultak elő. Objektumra utaló nyomokat (tégla- és kőtörmelék) a templomtól D-re fekvő területen figyeltünk meg. A kerámiatöredékek igen aprók. Zömük fazéktöredék, de találtunk kályhaszem-, kályhacsempe-, fedő-, korsó-, csésze- és bogrács-töredékeket is. A felszínről gyűjtöttünk be egy ép lakatot, egy kulcsot, több késtöredéket is. A leletek az ármentes dombháton elég sűrűn fordulnak elő.

Ezzel befejeztük Ete középkori mezőváros intenzív terepbejárását, összesen 416 db 20×20 m-es négyzetet jártunk be részletesen.

MIKLÓS ZSUZSA – VIZI MÁRTA

90. Decs, Pulavár

(Tolna megye) Ø

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma 1999–2000. évi felhasználásra 307 000 Ft támogatást nyújtott a Tolna megyei földvárkutatáshoz. Cél a mezőgazdasági munkák miatt már teljesen elpusztult, felszíni nyomokat már nem mutató őskori és középkori várak felderítése volt. A légi fotózást 1999 decemberében hóban, valamint 2000 tavaszán, különböző megfigyelési és időjárási körülmények között végeztem.

Pulavár esetében a kutatás eredménytelen maradt, erődítésre utaló nyomokat nem láttam.

MIKLÓS ZSUZSA

91. Dénesfa, Cseri-dűlő

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, Ró, Kk

2000. február 7-én helyszíni szemlét folytattunk Dénesfa határában a Kapuvár–Répcelak közötti gázvezeték

nyomvonalában. A fűmagnyerésre használt táblákban igen rossz megfigyelési körülmények között gyűjtöttünk néhány kerámiatöredéket, melyek egy része őskori jellegű, a többi a késő középkorba tartozik.

2000. május 11–12-én a MOL középnyomású gázvezeték-fektetés munkálatai során kihumuszolt felületen szórványosan római kori és középkori kerámiatöredéket, vassalakot gyűjtöttünk. A 200 m hosszú, 7 m szélességben megnyesett területen 2 szabályos kerek gödröt tártunk fel, melyek leletanyagot nem tartalmaztak.

EGRY ILDIKÓ

92. Dénesfa, Szikes-dűlő

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, R, B, Kö

A MOL Kapuvár–Répcelak közötti középnyomású gázvezeték-fektetési munkálatai tették szükségessé a lelőhely nyomvonalba eső területeinek feltárását.

2000. február 7-én a soproni múzeum Régészeti Adattárában nyilvántartott népvándorlás kori lelőhelyet bejárni nem tudtuk (frissen trágyázták az egész táblát), viszont a hozzá csatlakozó táblában (ez lucernás, illetve füves volt), néhány őskori és középkori cserpeket gyűjtöttünk a kijelölt nyomvonalszakasról. 2000. március 23. és június 15. között a gázcsőfektetés során 1400 m hosszan, 7 m szélességben, átlagosan 50 cm mélyen kihumuszolt felületen összesen 78 objektumot tártunk fel. Ezek közül egy középkori kemence megmaradt sütőfelülete és 2 gödör tartozhatott biztosan a középkorba, míg a többi betöltése és leletanyaga alapján az őskorba sorolható. A kora bronzkori Makó kultúra szórványos településnyomait találtuk néhány gödörben, 48 objektum pedig a középső rézkori Furchenstich-kultúra nagyon változatos és gazdag leletanyagát tartalmazta.

EGRY ILDIKÓ

93. Dombóvár, Gólyavár

(Tolna megye) Kk

2000 tavaszán légi fotózást követően bejártam a vár környékét, amelyet most felszántottak. A durva, száraz mélyszántás ellenére sok a lelet (késő középkor, török kor). Sok a hamus folt. Az egész, az ártérből kiemelkedő dombon a megművelt területen gyűjthetőek leletek. Néhány vastárgy is előfordult.

A vár belsejében a fű, illetve a bodza miatt részletes megfigyeléseket sem lehet tenni. Az É-i oldalon álló fő falcsont állapotja elég rossz. Bolygatásnak a nyoma nem látszott.

MIKLÓS ZSUZSA

94. Dombóvár, Szigeterdő

(Tolna megye) H, Á, Kk

2000-ben folytattuk a 13. században épült és a 16. század elején elpusztult kis vár feltárását. Előző évben tel-

jesen kitisztítottuk a 10×10 m-es alapterületű, 5×5 m-es belméretű téglalaktornyot; ezen kívül az É-i és K-i oldalon elértük a középkori járósínt.

Idén szelvényekkel tártuk fel a torony környékét, tisztáztuk a rétegeket: az eredeti, sárgás altalajba mélyítve 10–11. századi gödröket találtunk. Ezek felett helyezkedik el a kora Árpád-kori humusz, elég sok lelettel. Ebben a sötétszürke-fekete talajban objektum foltját nem lehetett megfigyelni. A humusz felett következik az a sárgás, enyhén kevert agyagréteg, amelyet a vár építéskor sáncárokból termeltek ki és terítettek el a domb tetején.

Ismét dolgoztunk a téglaegetőtől K-re lévő területen: nagyrészt tisztáztuk a téglaegető munkagödreinek alakját, kiterjedését (a D-i, DK-i oldalon újkori bolygatás miatt bizonytalan a gödör széle). Oldala – a jelek szerint – már a középkor folyamán besúvadt. A gödör alját nem értük el omlásveszély miatt. 280 cm mélységben még mindig téglatörmelék a talaj. Egy-egy réteg között érintetlennek látszó lösz figyelhető meg. A gödör 260 cm széles volt, hossza megegyezett a téglaegetőével. K felől lépcsőzetesen mélyült.

A téglaegetőtől K-re egy kora Árpád-kori házrészletet tártunk fel kemencével. E ház és kemence felett pedig késő középkori téglakemence és hozzá tartozó járósínt bukkant elő. Ez a kemence a jelek szerint szabadterén helyezkedett el.

Az ásatáson részt vett Mészáros Orsolya régész-hallgató (ELTE). A feltárás költségeit részben Dombóvár város önkormányzata biztosította, részben a Nemzeti Örökség Programon elnyert pályázati pénzből fedeztük.

A leletanyag a szekszárdi Wosinsky Mór Múzeumba került.

MIKLÓS ZSUZSA

95. Dormánd, Csincsai benzinkút környéke

(Heves megye) B, LT, Sza, Á

A Heves megye területén keresztülhaladó MOL-vezeték nyomvonala mentén, a 71,25–71,45 km-szelvényben előkerült régészeti lelőhelyen már 1999-ben megkezdtük a leletmentést. A régészeti munkálatokat az új termékevezeték lefektetése és az ezzel járó földmunkák tették indokolttá, ugyanis az új vezeték helyén és 5 m-es biztonsági sávján belül, a terepbejárás utáni várakozásoknak megfelelően, régészeti objektumok kerültek elő. A lelőhely egy kb. 2–3 ha területet lefedő dombtetőre esik, mely kimagaslik környezetéből. A MOL-vezeték a domb D-i és K-i lejtőjének alján húzódik és így kutatási helyszínünk is csak erre a területre korlátozódott.

Az 1999-es évben mintegy 80 régészeti objektum nyomát észleltük a kb. 200 m hosszon és 5 m szélesen lehumuszolt biztonsági sávon belül, és ebből mintegy 60 objektum kibontását végeztük el. Ezek kora és késő bronzkoriak, kelta koriak, szarmaták, illetve kora Árpád-koriak voltak.